

Συλλογή Chambure

Η Βιβλιοθήκη απέκτησε πρόσφατα για τη συλλογή της σπανίων βιβλίων και παρτιτουρών 119 τίτλους, οι οποίοι ανήκαν παλαιότερα στην περίφημη Γαλλίδα μουσικολόγο Genevieve Thibault de Chambure (1902-1975). Πρόκειται για 49 μουσικά χειρόγραφα, 62 έντυπες παρτιτούρες και 8 εκδόσεις με κείμενα που αφορούν τη μουσική.

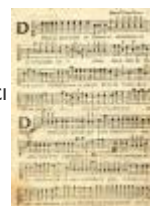
Μπορείτε να δείτε τον [πλήρη κατάλογο](#) αυτών των κειμένων στα αγγλικά, στον οποίο η στήλη "Cat.no." περιέχει τους αριθμούς του καταλόγου από τον Remi Ader, *Bibliothèque musicale de la Comtesse de Chambure, 4e vente* (Paris: Hotel Drouot, 25. 3. 1997). Για τις έντυπες εκδόσεις έως περίπου το 1810 αναφέρεται και ο αριθμός στο *Repertoire International des Sources Musicales* (RISM). Στη στήλη "Rarity" είναι καταχωρημένος ο αριθμός των αντιτύπων που αναφέρονται στο RISM, στα οποία μπορεί να προστεθεί αυτό της βιβλιοθήκης μας με τη συντομογραφία "GR As" (παραχωρήθηκε από το κεντρικό γραφείο του RISM). Μερικά αντικείμενα καταχωρήθηκαν στο RISM στην προηγούμενη τους θέση, δηλαδή "F Pthibault". Σημειώστε επίσης ότι ορισμένες εκδόσεις δεν έχουν καταχωρηθεί στο RISM. Ως εκ τούτου, από όσα γνωρίζουμε, η Βιβλιοθήκη έχει το μόνο σωζόμενο αντίτυπο αυτών των εκδόσεων.

Τα περισσότερα από αυτά τα κείμενα αντιπροσωπεύουν διάφορες πτυχές της μουσικής ζωής στη Γαλλία και την Ιταλία κατά τη διάρκεια της περιόδου 1730-1860, με ορισμένες εξαιρέσεις που διευρύνουν το φάσμα, γεωγραφικά (Αυστρία, Γερμανία, Μεγάλη Βρεταννία) ή χρονικά (το παλαιότερο βιβλίο χρονολογείται από το 1665). Στα είδη της μουσικής, που αντιπροσωπεύονται στη συλλογή, συμπεριλαμβάνονται κυρίως η μουσική δωματίου, η όπερα (ή αποσπάσματα από όπερες) και η θρησκευτική μουσική. Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι επίσης οι έντυπες και χειρόγραφες συλλογές επιλεγμένων κομματιών από επιτυχημένα έργα σε διάφορες διασκευές ή απλοποιημένες εκδοχές με σκοπό την εκλαϊκευσή τους. Βλέπετε, για παράδειγμα, τη [Συλλογή 49](#) έντυπων μελωδιών, τις οποίες ένας ιδιώτης συνέλεξε σε ένα τόμο γύρω στο 1795. Ενώ μεμονωμένα κομμάτια της συλλογής μπορεί να χρησιμοποιηθούν στη διασάφηση συγκεκριμένων προβλημάτων, η μελέτη ολόκληρης της συλλογής δείχνει κάποιες γενικές τάσεις στη διάδοση και την υφολογική εξέλιξη της μουσικής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ποικίλοι ρόλοι, τους οποίους συνεχίζει να παίζει το χειρόγραφο στη διάρκεια και αυτής της περιόδου. Έτσι στη συλλογή Chambure βλέπουμε: από τα χειρόγραφα εργασίας των συνθετών με διορθώσεις και σημειώσεις (Bertini) έως τα καθαρά αντίγραφα παρτιτουρών γραμμένων από το συνθέτη (ίσως του Basili, *Miserere*) ή από επαγγελματίες γραφείς (Naumann, Onslow, Rinaldo da Capua), έως τα χειρόγραφα που γράφθηκαν από ή για εκτελεστές (Pergolesi, Guglielmi, Andreozzi, Haydn) και επαγγελματικά αντίγραφα για χαράκτες (Corelli). Ιστορικά η συλλογή αποτελεί μαρτυρία της μετάβασης από το ύστερο μπαρόκ στο κλασικό και το ρομαντικό ιδίωμα, όπως φαίνεται πολύ καθαρά στην εξαφάνιση του μπάσο κοντίνουο, καθώς και στην πρώιμη εξέλιξη των συνθέσεων για πιανοφόρτε (π.χ. Eckard) και στους νέους τύπους ορχηστρών και μικρών συνόλων για μουσική δωματίου. Από περίπου το 1790 παρουσιάζεται και ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την παλαιά μουσική, ιδίως στον τομέα της θρησκευτικής μουσικής (Anerio, Palestrina).

Ενα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της συλλογής είναι οι κατάλογοι των 14 εκδοτών από την περίοδο 1755 έως περίπου το 1801, τους οποίους βρίσκει κανείς σε αυτές τις εκδόσεις. Τότε - όπως και τώρα - πολλοί μουσικοί εκδότες ήταν απρόθυμοι να δείξουν ανοικτά στη σελίδα τίτλου την ημερομηνία της έκδοσης. Συχνά όμως πρόσθεταν έναν κατάλογο όλων των εκδόσεών τους. Μαζί με το τύπο της εποχής και διάφορα νομικά έγγραφα, αυτοί οι κατάλογοι αποτελούν τις πιο έγκυρες πηγές για την καθιέρωση της ημερομηνίας μιας μουσικής έκδοσης, μιας και οι εκδότες είχαν προφανές ενδιαφέρον να τους κρατούν πάντα ενημερωμένους. Μπορείτε να δείτε τον [πίνακα των καταλόγων](#) αυτών. Σημειώστε ότι τα ονόματα και οι διευθύνσεις των εκδοτών είναι γραμμένα ακριβώς όπως εμφανίζονται στις σελίδες του καταλόγου. Οι ημερομηνίες και οι σημειώσεις έχουν εμπλουτιστεί με τη βοήθεια του έγκυρου έργου των Anik Devries και Francois Lesure, *Dictionnaire des editeurs de musique francais*, 2 τόμοι σε 3 (Γενεύη 1979-88, = DL), στο οποίο ο τόμος I, 2 περιέχει πολλά πανομοιότυπα τέτοιων καταλόγων. Δεν ήταν ακόμα δυνατό να γίνει σύγκριση και με τη συμπληρωματική παλαιότερη έκδοση της Cari Johansson, *French Music Publishers' Catalogues of the Second Half of the Eighteenth Century*, 2 τόμοι (Stockholm 1955).

Σχόλια και εικόνες

Ο Filippino **Baroni** ήταν συνθέτης στην Ανκόνα γύρω στο 1700. Πολύ λίγα είναι γνωστά για τη ζωή του και μόνο 3 έργα του εκδόθηκαν, ανάμεσά τους και η *Psalmodia vespertina* για δύο χορωδίες 4 φωνών, έργο 2 (Μπολόνια 1710). Στη Βιβλιοθήκη ανήκει μόνο το μέρος για soprano της πρώτης χορωδίας, η πρώτη σελίδα του οποίου εμφανίζεται στη φωτογραφία. Παρατηρήστε το κλειδί του ντο και τις χαρακτηριστικές διακεκομμένες γραμμές, αποτέλεσμα της αντιπαραβολής των τυπογραφικών στοιχείων, κάθε ένα των οποίων περιέχει ένα στενό τμήμα του πενταγράμμου με ή χωρίς μία νότα. Αυτή ήταν η συνήθης μέθοδος τυπώματος μουσικής από περίπου το 1530 έως περίπου το 1700.

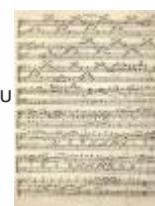
Η *Bohemiene* είναι η γαλλική εκδοχή (1756) της όπερας *La Zingara* του **Rinaldo da Capua** (περίπου 1710 έως περίπου 1770), το "πιο γνωστό του έργο και το μόνο που διατηρήθηκε ολόκληρο", όπως γράφει ο Alfred Loewenberg στο έργο του *Annals of Opera* (2η έκδοση, Γενεύη 1955, τόμος I, στήλη 222). Η ιταλική εκδοχή εκτελέστηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι το 1753 από τον ίδιο θίασο που παρουσίασε το 1752 τη *Serva padrona* του Pergolesi και έτσι υποκίνησε την περίφημη μουσική και φιλολογική διαμάχη που ονομάστηκε "Querelle des Bouffons" (βλ. Denise Launay, επιμέλεια, *La Querelle des bouffons*, 2 τόμοι, Γενεύη 1973, ειδικά τομ. I, σελ. 710-711). Το αντίγραφο της Βιβλιοθήκης είναι μία πλήρης παρτιτούρα, γραμμένη από επαγγελματία γραφέα και βασισμένη στην έντυπη έκδοση RISM A I, R 1715. Παρατηρήστε πώς στη σελίδα τίτλου αναπαριστώνται όλες οι λεπτομέρειες της έντυπης έκδοσης.

Ο Ιταλός συνθέτης Egidio **Duni** (1708-1775) εγκαταστάθηκε στο Παρίσι το 1757, όπου εισήγαγε ένα νέο είδος Opera comique, το οποίο ήταν γενικά πιο περίτεχνο από τα προηγούμενα γαλλικά έργα και συμπεριελάμβανε ιδιαίτερα ωραία παραδείγματα γραφής μουσικής για φωνητικά ensembles. Η Βιβλιοθήκη έχει τις παρτιτούρες δύο των επιτυχιών του, των οπερών *Le peintre amoureux de son modele* (1757) και *La clochette* (1766). Κατά τον 18ο αιώνα, το Παρίσι ήταν το μόνο μέρος, όπου νέες όπερες εκδίδονταν τακτικά πλήρεις (full score) σε έντυπη μορφή. Στην αρχή της Εισαγωγής του *Peintre amoureux...* ο συνθέτης υπέγραψε στο τέλος της σελίδας, για να βεβαιώσει ότι η έκδοση είναι γνήσια.

Ο Georg Joseph **Vogler** (1749-1814) ήταν συνθέτης, πιανίστας και δεξιότηχνης εκκλησιαστικού οργάνου, μία αμφιλεγόμενη μορφή στα όρια μεταξύ κλασσικού και ρομαντικού κινήματος. Ήταν επίσης ένας φημισμένος θεωρητικός και στους μαθητές του συμπεριλαμβάνονταν οι C. M. von Weber και G. Meyerbeer. Στην εικόνα εμφανίζεται η τελευταία σελίδα του μέρους για σόλο ενός εύκολου κοντσέρτου για πιάνο σε λα μείζονα που τυπώθηκε το 1784. Παρατηρήστε τη χαρακτηριστική γραφή για πληκτροφόρα, στην οποία οι νότες είναι χωρισμένες ανάμεσα στα δύο πεντάγραμμα ανάλογα με τον τόνο και όχι με το χέρι που παίζει. Για το λόγο αυτό, ειδικά το αριστερό χέρι κινείται συνεχώς από το κάτω στο πάνω πεντάγραμμα και αντιστρόφως, όπως φαίνεται στα πρώτα 4 μέτρα της σελίδας. Σε μια σύγχρονη έκδοση αυτό το απόσπασμα στο αριστερό χέρι θα γραφόταν μόνο στο κάτω πεντάγραμμα με ένα κλειδί του σολ.

Μία σελίδα από την παρτιτούρα μελέτης ενός τραγουδιστή της όπερας φανερώνει το πολύ διακοσμημένο ύφος της Νεαπολιτάνικης Σχολής (βλ. ειδικά το τελευταίο πεντάγραμμα). Το προσεκτικά γραμμένο χειρόγραφο (γύρω στο 1785) περιέχει το ρόλο του Μελέα από τη σερενάτα *Diana amante* του Pietro Alessandro **Guglielmi** (1728-1804), που δώθηκε το 1781 στην Accademia di Dame e Cavalieri της Νάπολης. Ο ρόλος του Μελέα είναι ρόλος τενόρου γραμμένο με κλειδί του ντο στην 4η γραμμή, ενώ η συνοδεία αρκείται σε μία απλή γραμμή μπάσου (στο κλειδί του φα).

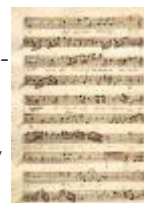

Είναι δύσκολο να είναι κανείς σίγουρος για το ποιος ακριβώς ήταν ο συνθέτης αυτού του χειρογράφου. Πρόκειται για αντίγραφο 12 ιταλικών *Duetti a Due*

Soprani με ένα οργανικό μπάσο, γραμμένο από επαγγελματία γραφέα στη Βενετία περίπου το 1790. Ο γραφέας γράφει δύο φορές αναμφισβήτητα "Giovanni Amadeo **Hauman**". Επειδή αυτό το όνομα δεν εμφανίζεται σε καμία άλλη πηγή, μπορεί κανείς να σκεφτεί το γνωστό Γερμανό συνθέτη Johann Gottlieb **Naumann** (1741-1801), ο οποίος εργάστηκε αρκετά χρόνια στην Ιταλία και χρησιμοποίησε επίσης την ιταλική μορφή των χριστιανικών του ονομάτων. Το χειρόγραφο κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Alessandri και Scattaglia. Το όνομά τους εμφανίζεται στο χαραγμένο πλαίσιο της σελίδας τίτλου, το οποίο περιβάλλει τον χειρόγραφο τίτλο.

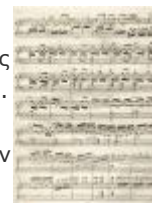
Ο Pasquale **Anfossi** (1727-1797) συνέθεσε περίπου 70 όπερες, αλλά εργαζόταν και ως εκκλησιαστικός μουσικός στη διάρκεια των περιόδων 1773-1777 (στη Βενετία) και 1792-1797 (στη Ρώμη). Η αρχή μιας άριας για σοπράνο από το έργο του *Laudate pueri* (ψαλμός 112) για 7 φωνές και μπάσο κοντίνουο είναι ένα συνοπτικό και επαρκές, αν και όχι εξαιρετικό παράδειγμα νεαπολιτανικού ύφους, που εκείνη την εποχή χρησιμοποιόταν το ίδιο στο θέατρο και στην εκκλησία. Η παρτιτούρα του χειρογράφου γράφηκε πιθανώς κατά το 1795 από έναν πεπειραμένο, αν και κάπως επιπόλαιο γραφέα. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει κανένα κλειδί και κανένα σύμβολο ύφεσης στο μέρος του μπάσου στην αρχή της άριας, ενώ συχνά τα δύο μέρη δεν είναι ακριβώς το ένα κάτω από το άλλο.

Οι πολιτικές συνθήκες, αλλά και ο κλασικισμός, που ακολούθησαν τη γαλλική επανάσταση αποτυπώνονται στην αυστηρή αισθητική της σελίδας τίτλου της τρίτης έκδοσης της όπερας *Iphigenie en Aulide* (1774) του Christoph Willibald **Gluck** (1714-1787). Ενώ η παρτιτούρα έχει τυπωθεί από τις πλάκες της πρώτης έκδοσης του 1774 και ως εκ τούτου δεν λαμβάνει υπόψη τις κατοπινές αναθεωρήσεις του Gluck στη μουσική, η αφιέρωση στο βασιλιά της Γαλλίας έχει αφαιρεθεί από τη σελίδα τίτλου. Ο πρόσθετος κατάλογος του εκδότη μας επιτρέπει να τοποθετήσουμε την ημερομηνία της παρούσας έκδοσης περί το 1800 (βλ. DL, τόμος I, σελ. 58-59 και πλάκες 46-47).

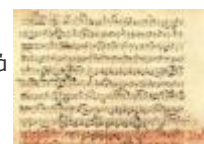
Οι κριτικές σχετικά με το συνθέτη και πιανίστα Daniel **Steibelt** (1765-1823) διαφέρουν πολύ. Αν και γνώρισε επιτυχία με το κοινό, κάποιοι σοβαροί μουσικοί τον απέρριπταν ως τσαρλατάνο. Η *Grande sonate pour le piano forte... dediee... a Madame Bonaparte*, op. 59, που εκτυπώθηκε στο Παρίσι το 1800, απαιτεί κάποια δεξιότητες, αν και το ύφος είναι μάλλον απλό. Ενδιαφέρουσα είναι η πολύ εκτεταμένη χρήση εκφραστικών σημείων για το πεντάλ κλπ. (π.χ. στο 3ο σύστημα της σελίδας). Σε μερικά αποσπάσματα χρησιμοποιούνται στην πρωτότυπη εκδοχή οι υψηλότερες νότες, οι οποίες δεν υπάρχουν σε παλαιότερα πιάνο με εύρος από το φα κάτω από το πεντάγραμμα στο κλειδί του φα έως το φα πάνω από την τρίτη βοηθητική γραμμή στο κλειδί του σολ. Όμως ο συνθέτης παρέχει εναλλακτικές εκδοχές, οι οποίες διαφέρουν σημαντικά. Για ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, δείτε στο τέλος της σελίδας που εμφανίζεται στην εικόνα.

Το σχέδιο για μια έκδοση των παρτών όλων των κουαρτέτων, των τριών και των κοϊνιτέτων για έγχορδα του Ludwig van **Beethoven** συζητήθηκε μεταξύ του συνθέτη και του εκδότη Maurice Schlesinger, όταν ο τελευταίος επισκέφθηκε τη Βιέννη το 1825. Το αντίγραφο της Βιβλιοθήκης έχει σελίδες τίτλου με τη σφραγίδα της Societe pour la publication de musique classique et moderne στο Παρίσι, την οποία ο Schlesinger ίδρυσε το 1834. Αλλά η μουσική εκτυπώθηκε από τις πλάκες της προηγούμενης έκδοσης του Schlesinger, η οποία κυκλοφόρησε το 1825-1827 και συμφωνεί σε όλες τις λεπτομέρειες με την περιγραφή του Alan Tyson στο άρθρο του "Maurice Schlesinger as a Publisher of Beethoven" (*Acta musicologica*, 35, 1963, σελ. 182-191). Σημειώστε ότι οι εκδόσεις των κουαρτέτων για έγχορδα op. 132 και 135 εμφανίστηκαν αρχικά τον Αύγουστο του 1827, σχεδόν ταυτόχρονα με τις πρώτες γερμανικές εκδόσεις, που δημοσιεύτηκαν από τον πατέρα του Maurice Schlesinger, τον Adolph Martin Schlesinger, στο Βερολίνο. Η Βιβλιοθήκη έχει τέσσερα από τα πέντε μέρη, δηλαδή τα Βιολί 1ο, Βιόλα 1η και 2η, Βιολοντσέλλο.

Γνωστός κυρίως ως καθηγητής πιάνου και συγγραφέας πετυχημένων μελετών και σύντομων κομματιών για πιάνο, ο Henri **Bertini** (1798-1876) έγραψε επίσης μερικά έργα μουσικής δωματίου. Το αυτόγραφο των μερών της 2ης Σερενάτας για πιάνο, βιολί, βιόλα και μπάσο, op. 31, υποβλήθηκε στον εκδότη στο Παρίσι Francois

Lemoine ("Lemoine aine") γύρω στα 1835. Η σελίδα από την πάρτα του μπάσου δείχνει το συνθέτη εν δράσει, π.χ. στην τροποποίηση της χρονικής αγωγής (το "Allegro" αλλάζει σε "Allegro vivace"), τις πρόσθετες ενδείξεις χρονικής αγωγής με κόκκινο μολύβι πάνω από το 3ο και το 9ο πεντάγραμμο και στη διαγραφή των 3 πενταγράμμων στο τέλος της σελίδας.

Ο Nicola Antonio [Zingarelli](#) (1752-1837), διάσημος στην εποχή του συνθέτης και παιδαγωγός, ήταν από το 1813 έως το θάνατό του διευθυντής του Ωδείου San Pietro a Majella στη Νάπολη. " Το πιο γνωστό έργο του εκκλησιαστικής μουσικής είναι το *Christus e Miserere*, ένα έργο 'alla Palestrina' για χορωδία χωρίς συνοδεία, γραμμένο για τους σπουδαστές του Ωδείου στη Νάπολη το 1826" (Rey M. Longyear, λήμμα "Zingarelli", *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, επιμέλεια Stanley Sadie, XX, London: Macmillan, 1980, σελ. 693). Η σελίδα από τη χειρόγραφη παρτιτούρα δείχνει 4 μέρη γραμμένα για το κλειδί του ντο στην 1η, 3η και 4η σειρά και το συνηθισμένο κλειδί του φα στο μπάσο. Προφανώς γράφηκε γύρω στο 1850 από ένα πειραμαμένο, αλλά μάλλον επιπόλαιο μουσικό και χρειάστηκε ορισμένες διορθώσεις. Ο αρχικός του κάτοχος ήταν ο διευθυντής ορχήστρας και θεωρητικός Cesare De Sanctis (1824-1916). Στους "σπουδαστές του Ωδείου της Νάπολης το 1826" συμπεριλαμβάνονταν και ο Έλληνας συνθέτης Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος (1795-1872), ο οποίος παρέμεινε σε φιλική επαφή με τον Zingarelli σε όλη τη ζωή του.

Christoph Stroux